

AVTAL LÖSER BOENDE
SATSNING I SUNDSVALL

THAILÄNDSKA KVINNOR FÅR STÖD
PROJEKT I MALMÖ STAD

OPERATION NORRSKEN
RÅD EN GÅNG I VECKAN

TEMA SAMVERKAN

Att arbeta mot våld

**BRED SAMVERKAN FÖR
EFFEKTIV HJÄLP**

Resurscentrum för 17 kommuner i Fyrbodal



Innehåll

Förord	3
"När alla vet sitt ansvar blir hjälpen effektiv"	4
SIP ger möjlighet att dela uppgifter	8
Ändrade föreskrifter förtydligar ansvar	9
Svårt för våldsutsatta att hitta stadigvarande boende	10
Avtal om lägenheter löste boende för våldsutsatta	12
Samverkansavtal hjälper våldsutsatta till bostad	14
Rutiner ger trygg ram för spårsäkring	15
Kvinnofridsatsning når ut via etablerade nätverk	16
"Nätverket gör att vi når rätt personer direkt"	17
Enklare kontaktvägar med "Operation Norrskan"	18
Notiser	20
Thailändska kvinnor stärks i projekt med brukarperspektiv	21
Kvinnojour och fotbollsförening i samarbete	25
Små kommuner i Halland samverkar kring våldsutövare	26
Handlingsplan ökar takten i arbetet mot våld	28
"Vi ska bli bättre på att förstå varandras roller"	30



NCK NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

Magasinet "Att arbeta mot våld" har producerats av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, vid Uppsala universitet inom ramen för ett regeringsuppdrag som genomförs i samverkan med Socialstyrelsen, länsstyrelserna, Barnafriid vid Linköpings universitet och Jämställdhetsmyndigheten.

För synpunkter, frågor eller beställning av fler exemplar, kontakta kommunikationsenheten på NCK via e-post info@nck.uu.se eller telefon 018-611 98 68.

Omslagsbild: Resurscentrum, Fyrbodol/Trollhättan
Foto: Andreas Olsson
Produktion: Zellout
Tryck: Exakta, november 2022

Vi vill visa på det möjliga

HÄR ÄR DET femte numret av magasinet "Att arbeta mot våld". Den här gången är temat samverkan. Enligt lagen är alla myndigheter skyldiga att samverka inom sitt område, och när det gäller mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer kan det vara livsavgörande.

Så hur ska det fungera i praktiken? Ofta lyfter man fram problem och hinder. Vi vill istället visa på möjligheter och exempel på väl fungerande samverkan – lokalt, regionalt och nationellt.

Magasinet är framtaget inom ramen för ett regeringsuppdrag som Socialstyrelsen, länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet och Barnafriid vid Linköpings universitet genomför tillsammans. Som en del av uppdraget har vi byggt upp ett nationellt kompetensstöd på webben med NCK:s kunskapsbank som nav. Där finns också specialsidorna "Webbstöd för kommuner" och "Webbstöd för vården".

I det här magasinet har vi samlat reportage som tidigare har publicerats på webbstöden som lärande exempel. Vill ni ha ännu mer inspiration hittar ni fler texter på vår webb. Och hör gärna av er till oss på info@nck.uu.se om ni vill berätta hur ni gör hos er. Kanske blir ni nästa lärande exempel?

Ny webbplats för Kvinnofridslinjen

Den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen 020-50 50 50 har även en webbplats, med adress www.kvinnofridslinjen.se

WEBBPLATSEN HAR NU anpassats för ökad tillgänglighet och uppdaterats vad gäller design och innehåll.

SAJTEN HAR FOKUS på tillgänglig information till våldsutsatta, anhöriga och yrkesverksamma som möter våldsutsatta i sitt arbete.

HELA SAJTEN FINNS både på svenska och engelska och dessutom finns information om Kvinnofridslinjen på 30 olika språk, och teckenspråk. En av förbättringarna som gjorts efter önskemål från användare är ett nytt tydligare formulär för beställningar av informationsmaterial om Kvinnofridslinjen.



Illustration: Jenny Almén

När alla vet sitt ansvar blir hjälpen effektiv

Filippa Ristorp, samordnare, Resurscentrum vid Barnahus Fyrbodol.
Foto: Andreas Olsson

Barnahus Fyrbodol i Trollhättan har byggt upp ett resurscentrum för barn, unga och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck samt för att stötta yrkesverksamma i dessa frågor. Centrumet finansieras av kommunerna i Fyrbodol.

Barnahus Fyrbodol omfattar 17 kommuner i länet. Verksamheten samordnar samverkan som rör barn och unga som har utsatts för fysiskt våld i nära relation, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuell exploatering eller barnfridsbrott. Syftet är att se till att åklagare, polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar kring barn och unga som är utsatta för brott.

2018 fick Barnahus Fyrbodol i uppdrag av regeringen att stödja utvecklingen av ett regionalt resurscentrum för personer som utsätts för våld av närstående med ett särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Resurscentrumet byggdes upp som ett pilotprojekt med medel från uppdraget. Nu finansieras verksamheten genom avtal med de 17 kommunerna och avtalet sträcker sig till 2023.

– Tack vare en bred samverkan kan vi nå framgång i arbetet med att hjälpa den som är utsatt. När alla vet sitt ansvar och kontaktvägarna är upparbetade blir hjälpen mer effektiv, säger Filippa Ristorp, samordnare för Resurscentrum vid Barnahus Fyrbodol.

Barnahus samlar myndigheter

Resurscentrum vänder sig till personer i alla åldrar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Resurscentrum möter dem i samtal men en stor del av

arbetet består i att konkret samordna myndigheter kring den som är utsatt.

– Vi har ett uttalat mandat att samordna berörda myndigheter och andra aktörer. Vi samlar dem till möten som syftar till att stötta den som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck. Vi bistår även vid riskbedömningar. Samordningen gör att utsatta får rätt stöd och hjälp och att insatserna når den utsatta snabbare, säger Filippa Ristorp.

I verksamheten ingår också att utbilda yrkesverksamma och att stötta dem genom konsultationer. Till exempel lärare, anställda inom vården och socialsekreterare kan på eget initiativ ta kontakt för att diskutera anonymiserade ärenden, både akut och i planerade möten.

– Vi utbildar yrkesverksamma kontinuerligt. Kunskap gör skillnad och det märker vi på olika sätt, bland annat genom att vi får fler konsultationer samt att mörkertalet minskar, säger Filippa Ristorp.

Riktade satsningar

Efter en satsning på att nå yrkesverksamma som träffar de allra minsta barnen började förskollärare och personal vid BVC att höra av sig till resurscentret.

– Vi såg direkt effekterna av en konferens som vi arrangerade och som riktade sig till den målgruppen. Antalet samtal till oss har ökat markant det senaste halvåret. Vi arbetar mycket för att yrkesverksamma ska känna tillit till vår verksamhet. Att vi är en resurs och inte någon som går in och tar över ärenden. I samverkan är det därför viktigt att vi förstår varandras uppdrag och ansvar, säger Filippa Ristorp.

Med ökad kunskap och förståelse för utsattheten kontakter yrkesverksamma resurscentret i ett tidigare skede än förut, säger Filippa Ristorp.



ATT ARBETA MOT VÅLD SAMVERKAN

→ – Det har blivit tydligt på senare tid att ärendena inte enbart handlar om akuta situationer. När situationen inte är akut finns det fler möjligheter att arbeta med hela familjen. Vi kan utbilda föräldrarna, till exempel om vilka skyldigheter de har och vilka rättigheter barnen har. Det är inte möjligt i ett senare stadium, säger hon.

Det finns även ett nystartat nätverk för kommunerna i länet där myndigheter, skola och hälso- och sjukvård ingår. Nätverket samlas tre gånger varje termin, syftet är att arbeta förebyggande.

– Vi har till exempel diskuterat hur vi kan rikta oss till föräldrar för att förhindra könsstämpning. Ett sätt är att öka kunskapen hos mammor till yngre barn, säger Filippa Ristorp.

Komplexa ärenden

Ett råd till yrkesverksamma som Filippa Ristorp särskilt lyfter fram är just att ta hjälp.

– Vi på resurscentrum bistår med kunskap. Vi kan ge råd och stöd och samordna insatserna.

Filippa Ristorp säger också att det är viktigt att komma ihåg att ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck är komplexa.

– Man behöver tänka i flera steg och framför allt göra en bedömning om det är lämpligt att till exempel ringa föräldrarna, säger hon.

Verksamheten vid resurscentrum har utvärderats i en rapport om regeringsuppdraget som kom 2019. Enligt Filippa Ristorp följs verksamheten upp kontinuerligt med hjälp av statistik över antal samtal, samordningar och konsultationer.

– Vi utvärderar även alla våra konsultationer tillsammans med de yrkesverksamma för att se om de har varit till hjälp och vilka behov som finns, säger hon.

Resurscentrum håller regelbundet samverkansträffar med myndigheter och andra aktörer.
Foto: Andreas Olsson

”

Vi arbetar mycket för att yrkesverksamma ska känna tillit till vår verksamhet. Att vi är en resurs och inte någon som går in och tar över ärenden.

FAKTA

Idag finns det regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i Västra Götaland, Kronoberg, Norrbotten och Gävleborg. Ytterligare fyra län, Västmanland, Dalarna, Skåne och Västernorrland, har inlett processen med att se över möjligheten att inrätta regionala resurscentrum. Under våren 2023 utlyses nya medel för att fler län ska kunna ansluta sig till satsningen. I Stockholm finns resurscentrumet Origo, ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, Polisregion Stockholm och Region Stockholm.



SIP ger möjlighet att dela uppgifter

Katrin Westlund, jurist, Socialstyrelsen.
Foto: Marcus Gustafsson

Samordnad individuell plan, SIP, är ett lagstadgat verktyg för att bland annat våldsutsatta ska få rätt stöd och hjälp. Med planen kan insatser från socialtjänst och hälso- och sjukvård samordnas förutsett att personen lämnar sitt samtycke.

När den som utsätts för våld har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en SIP. Planen ska tas fram om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den som utsätts för våld ska få sina behov tillgodosedda, och om den utsatta samtycker till att den upprättas. SIP är lagstiftad sedan 2010 i både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Sveriges kommuner och regioner, SKR, gjorde 2020 en kartläggning av

hur SIP används inom området psykisk hälsa. Den visade att planen har en stor potential men utredaren konstaterar att det finns betydande hinder för att SIP ska fungera som avsett. Enligt kartläggningen är hindren bland annat att det bland yrkesverksamma råder förvirring kring SIP:s syfte och hur modellen ska användas samt att det finns en otydlighet kring de olika aktörernas uppdrag, roll och ansvar. Dessutom känner klienter och patienter ofta inte till att möjligheten finns.

För att en SIP ska kunna användas

krävs samtycke, men det är inte främst i juridiken kring sekretessen som problemen med användningen finns, säger Katrin Westlund, jurist på Socialstyrelsen.

– Hindren handlar snarare om att yrkesverksamma brister i sin förståelse av hur modellen fungerar, säger hon.

Enligt Katrin Westlund är juridiken tydlig när det gäller SIP och hur den ska användas.

”

När samtycke finns släpper sekretessen och därmed kan relevanta uppgifter delas mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård.

– Planen ska enbart upprättas när den enskilda vill det. För att planen överhuvudtaget ska kunna tas fram krävs alltså samtycke. När samtycke finns släpper sekretessen och därmed kan relevanta uppgifter delas mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård, säger hon.

Det är viktigt för yrkesverksamma att förstå betydelsen av SIP, säger Katrin Westlund.

– Framför allt ska de följa lagen. Sedan finns det alltid ett bedömningsutrymme, grunden är ju att de yrkesverksamma ska göra en bedömning om det finns ett behov av en SIP. Helt klart är att den har ett konkret värde för samverkan mellan myndigheter, säger hon.

Ändrade föreskrifter förtydligar ansvar

I november 2022 trädde Socialstyrelsens uppdaterade föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer i kraft. Den ändrade författningen är bland annat anpassad till socialnämndernas lagstadgade ansvar för våldsutövare.

Föreskrifterna och de allmänna råden om våld i nära relationer finns till för att säkerställa att arbetet med våld i nära relationer inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården håller en jämn kvalitet i hela landet. Den som är utsatt för våld ska få samma nivå av stöd, skydd och vård oberoende av var hen bor.

De nya föreskrifterna är en revidering av de tidigare föreskrifterna och allmänna råden från 2014, SOSFS 2014:4. Socialstyrelsens uppföljningar under 2020–2021 visade att vissa förtydliganden och ändringar var nödvändiga, berättar Shriti Radia, jurist på Socialstyrelsen. Nya bestämmelser, bland annat i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen, hade också kommit till och var viktiga att ha med i föreskrifterna.

– Författningen har fått en ny struktur bland annat för att förtydliga hälso- och sjukvårdens och tandvårdens respektive ansvar, säger Shriti Radia.

I den reviderade författningen har

delar om socialtjänstens arbete med våldsutövare utvecklats. Vidare har kraven förstärkts kring socialtjänstens riskbedömningar när det gäller våldsutsatta personer och barn som bevittnat våld. Socialstyrelsen ställer också krav på att socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska fastställa rutiner kring att fråga om våld. Hälso- och sjukvården ska även fastställa rutiner kring att barns behov av information, råd och stöd särskilt ska beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp.

Vad gäller samverkan har bestämmelserna inte förändrats i den ändrade versionen. Skrivningarna är desamma som tidigare.

– Dock har det lagts till ett krav på att hälso- och sjukvården ska hjälpa våldsutsatta vuxna att komma i kontakt med socialtjänsten, om samtycke finns, säger Shriti Radia.



Shriti Radia, jurist, Socialstyrelsen. Foto: Julia Andersson

Svårt för våldsutsatta att hitta stadigvarande boende

Brist på bostäder och ofta begränsade möjligheter för socialtjänsten att hjälpa till gör det svårt för personer som är utsatta för våld att ordna stadigvarande boende. Det visar en kartläggning som länsstyrelserna har gjort på uppdrag av regeringen.

I juni 2021 fick länsstyrelserna i uppdrag att kartlägga kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. Länsstyrelsen i Västerbottens län har nu sammanställt kartläggningar från landets 21 länsstyrelser i rapporten "Till stadigvarande boende".

– Vi ser att det pågår mycket arbete med att ordna boende för våldsutsatta men att det behöver göras mer. I synnerhet finns det stora utmaningar när kommuner behöver samverka i situationer när den som är utsatt för våld behöver byta kommun, säger Hanna Hansson, utredare vid Länsstyrelsen Västerbotten.

Socialtjänsten bör stötta

Kommunerna har ett ansvar för bostadsförsörjningen, det framgår dels av regeringsformen, dels av lagen om

kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Socialnämnden har enligt socialtjänstlagen ansvar för att den som är utsatt för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) anges att socialnämnden vid behov ska erbjuda lämpligt tillfälligt boende till våldsutsatta. Vidare bör socialtjänsten erbjuda våldsutsatta stöd och hjälp att ordna stadigvarande bostad. Men det finns ingen lagstadgad rätt för den som är bostadslös att kräva en bostad av en kommun.

– Enskilda måste ofta ta ett stort ansvar att ordna boende på egen hand. Men socialtjänstens krav på de enskilda utgår inte alltid från individens förutsättningar, säger Hanna Hansson.

Höga krav på hyresgäst

Enligt kartläggningen upplever kommunerna att det oftast finns en god tillgång på skyddat boende. Men de flesta länsstyrelser uppger att kommunerna beskriver det som svårt att stötta våldsutsatta, majoriteten av dem är kvinnor, till ett stadigvarande boende. Det beror framför allt på bostadsbrist och på bostadsmarknaden, hyresvärdar ställer ofta höga krav på hyresgästens ekonomi.

– Ett stadigvarande boende är inte bara en bostad, ett långsiktigt och fortsatt stöd behöver ofta vara kopplat till boendet. Bostaden ger ju också

förutsättningar för att annat ska fungera, som hälso- och sjukvård, barnomsorg och skolgång. Utsatthet för våld är en parameter som borde finnas med när kommunen planerar sin bostadsförsörjning, säger Hanna Hansson.

”

Utsatthet för våld är en parameter som borde finnas med när kommunen planerar sin bostadsförsörjning.

Rutiner saknas ofta

Kartläggningen visar att kommunerna ofta saknar rutiner för att stötta den som är utsatt för våld att hitta bostad.

– Många gånger hamnar det på den enskilda handläggaren att lösa frågan om boende när den kommer. Ofta saknas ett strukturerat arbete, säger Hanna Hansson.

En stor majoritet av länsstyrelserna uppger att det finns kommuner i länet där våldsutsatta kan ansöka om förtur till bostad. Det vanligaste är att kommunen samverkar med det kommunala bostadsbolaget för att ordna förtur. Men enligt rapporten är



Hanna Hansson, utredare, länsstyrelsen Västerbotten. Foto: Mats Runvall

det få som i praktiken får en bostad på det sättet eftersom det kan vara svårt att uppfylla kraven. Bara knappt två procent av den totala uthyrningen hyrs ut med förtur hos Sveriges Allmännyttas medlemsbolag.

– Ekonomin är ett sådant krav som återkommer. Ibland ställs det även krav på en folkbokföringsadress under viss tid i kommunen för att få förtur. Det gör det svårare eller omöjligt för den som måste byta kommun för att få skydd från förövaren, säger Hanna Hansson.

Ekonomiskt våld lyfts

Eftersom den bostadssökandes ekonomi har så stor betydelse för möjligheterna att få ett boende lyfts det ekonomiska våldet fram i rapporten.

– När den som är utsatt för våld inte har den ekonomi som hyresvärdarna kräver så faller man bort från den reguljära bostadsmarknaden. Men vi ser att det finns insatser som kan göra att hyresvärdarna väljer att göra avsteg från kraven, som att värdarna har fått

utbildning om våld och hur ekonomin kan påverkas av det. Skulder kan ju till exempel bero på utsatthet för våld, säger Hanna Hansson.

Samverkan är en framgångsfaktor

När det är svårt att ordna stadigvarande boende kan det få flera konsekvenser för den som är utsatt för våld och för eventuella barn. Till exempel finns det en risk att tiden i skyddat boende blir lång. För vistelser som avslutades under 2021 var den genomsnittliga vistelse-tiden 82 dygn, enligt enkätsvaren från kommunerna.

– Vi ser ju också att våldsutsatta ibland tvingas gå tillbaka till förövaren när de inte hittar eget boende, säger Hanna Hansson.

Kommunerna uppger i kartläggningen att samverkan över kommungränserna ofta innebär utmaningar. Många efterfrågar mer stöd och samordning från nationell och regional nivå. I rapporten lyfts flera goda exempel fram som visar på hur kommuner samverkar,

som det nationella kommunnätverket som arbetar för att stötta våldsutsatta med bostad.

– En framgångsfaktor för att hitta stadigvarande boende är samverkan. Det gäller både samverkan inom kommunen och mellan kommunerna. När det finns upparbetade kontakter samt tydliga rutiner för ansvar och arbetsgång är det enklare att lösa bostadsfrågan. En annan framgångsfaktor är att tidigt i processen under vistelsen på skyddat boende börja planera för utslussning och utflytt, säger Hanna Hansson.



Foto: Elisabet Sandberg



Anna Eng, socialsekreterare, Sundsvalls kommun. Foto: Elisabet Sandberg

Avtal om lägenheter löste boende för våldsutsatta i Sundsvall

Sundsvalls kommun och det kommunala bostadsbolaget har ingått avtal om att avsätta en lägenhet i månaden till våldsutsatta. Det har förändrat situationen för socialtjänsten och nu kan utsatta och deras barn enklare få en stadigvarande bostad.

Det var i december 2021 som en kvinna som hade utsatts för våld kunde flytta in i den första lägenheten som det kommunala bostadsbolaget hade avtalat om att förmedla till socialtjänsten. Sedan dess har bostadsbolaget ordnat ytterligare bostäder varje månad, enligt överenskommelsen.

– Det är så magiskt när vi kan berätta för kvinnorna, som det oftast är, att de äntligen har en egen stadigvarande bostad. När kvinnorna kan flytta kan de också bli fria från våldet. De kan komma

igång med sina liv igen, säger Anna Eng, socialsekreterare vid enheten Stödcentrum Vuxna på Sundsvalls kommun.

Ständig kamp för att hitta boende

Stödcentrum har med Anna Eng som initiativtagare drivit på för att kunna bistå våldsutsatta med en stadigvarande bostad. Hon fick nog en dag när hon återigen hade behövt kämpa för att hitta någonstans att bo åt en kvinna som var våldsutsatt.

På kvinnojourens skyddade boende

med fem platser var det fullt, och de som fått akut skydd där blev dessutom oftast kvar alldeles för länge. De satt fast utan möjligheter att komma vidare till en lägenhet på grund av brist på bostäder och krav från bostadsbolaget om kötid.

Sundsvalls kommun har även ett så kallat stödboende för våldsutsatta men också i de fyra lägenheterna var det fullt. Kvinnan hade dessutom skulder.

– Jag var så frustrerad. Jag kände att det här är ett systemfel. Vi kan inte låta våldsutsatta vara utlämnade till ett bostadsbolags regler om kötid. Inte heller ska barn och kvinnor tvingas stanna på en kvinnojour i årtal. Det finns barn som har vuxit upp på kvinnojouren. Vi skapar ju ohälsa när vi inte kan hjälpa kvinnorna vidare från det skyddade boendet, säger Anna Eng.

Vände sig till politiker

Efter att ha pratat med enhetschef Karin Silfversten tog Anna Eng kontakt med ordförande för individ- och arbetsmarknadsnämnden, Jonas Väst. Hon ville få till ett möte för att hitta en hållbar lösning på bostadsfrågan. Jonas Väst svarade snabbt och bara kort efter den första kontakten kallades Anna Eng och kollegerna på Stödcentrum till ett möte. Då var även Pernilla Berg, styrelseordförande för det kommunala bostadsbolaget, på plats.

Jonas Väst har som politiker arbetat många år med sociala frågor. Under sex år var han ordförande i individutskottet i den nämnd som fattar beslut i ärenden som rör enskilda kommuninvånarens behov av insatser, däribland de som är utsatta för våld.

– Jag har följt frågan om de behov som våldsutsatta har under lång tid. Jag vet hur situationen ser ut. När Anna Eng så tydligt beskrev hur kvinnorna och barnen missgynnas av kösystemet insåg jag att vi politiker behövde agera. Jag har inflytande och ville se resultat i den här frågan, säger Jonas Väst.

Nollvision mot våld

Sundsvalls kommun hade under våren 2021 dessutom fattat beslut om en nollvision mot våld. I nollvisionen står det inskrivet att kommunen och det kommunala bostadsbolaget i samverkan ska ta fram åtgärder för att tiden för våldsutsatta att få en egen bostad ska kortas.

Nollvisionen gav honom stöd när Anna Eng tog kontakt, säger Jonas Väst.

– Jag hade ju visionen i ryggen. Som politiker måste vi se till att den omsätts i handling, säger han.

Enades om särskild lösning

Sedan tidigare avsätter det kommunala bostadsbolaget 100 lägenheter per år för sociala behov. Lägenheterna är vikta för alla typer av behov, som till exempel för personer med missbruk, flyktingar och våldsutsatta. Under mötet uppmanade Jonas Väst bostadsbolaget att lyfta ut gruppen våldsutsatta: "De måste ligga utanför den nuvarande kvoten lägenheter."

– På mötet kom vi överens om en särskild lösning. Kvinnorna och barnen, och även de män som är utsatta för våld, måste få komma först. Ytterst är det ju en fråga om liv och död eftersom våldet inte sällan är allvarligt, säger Jonas Väst.

Stödcentrum föreslog att en lägenhet per månad skulle tilldelas våldsutsatta, vilket bedömdes möta det behov som finns.

Krav på säkerhet

I slutet av 2021 skrev kommunen och bostadsbolaget ett avtal. Men det var inte utan krav från socialtjänsten. I avtalet specificeras en rad punkter som behöver vara uppfyllda och som avser bostaden, och allt handlar om säkerheten för den som är utsatt.

– Säkerheten och barnperspektivet kommer i första hand. Därför vill vi att det ska finnas en skola i närheten och att bostaden inte ligger för långt

ut i något ytterområde. Lägenheten får inte heller ligga på bottenplan och det måste finnas portkod för att komma in i entrén, säger Anna Eng.

Nu finns det också en rutin för hur arbetet med att ordna en lägenhet ska gå till.

– Avtalet har betytt hur mycket som helst för dem som är utsatta för våld. Det är inte längre fullt i det skyddade boendet, det finns luft i systemet. Vi kan äntligen göra något konkret för dem som är utsatta för våld och det går smidigt och snabbt när vi har en rutin. Stödcentrum har under lång tid kämpat för att få till en överenskommelse gällande förtur till bostäder för våldsutsatta inom det kommunala bostadsbolaget. Det som har varit avgörande nu var att politikerna fattade beslut så det kunde bli verklighet, säger Anna Eng.

Svårt hitta bostäder

Men det finns en grupp våldsutsatta som kommunen fortfarande har svårt att stötta till ett eget boende. Det är kvinnor i missbruk som också är utsatta för våld. I Sundsvall tar inte det skyddade boendet emot kvinnorna. "Det är helt förståeligt eftersom det finns barn där", säger Anna Eng.

Tanken är nu att socialtjänsten ska lyfta frågan med andra enheter i kommunen för att se hur man kan samverka.

– Vi påminner ständigt om att det är så viktigt att ställa frågor om våld. Många av de kvinnor som missbrukar är också utsatta. Vi måste kunna jobba med utsattheten för våld, trots att kvinnorna är i ett aktivt missbruk. Nu har kvinnorna oftast ingenstans att ta vägen och därför behöver vi verkligen ta tag i den frågan, säger Karin Silfversten, enhetschef på Stödcentrum.



Marie Edbom, enhetschef, Mora kommun. Foto: privat

Samverkansavtal hjälper våldsutsatta till bostad

Mora kommun har sedan många år tillbaka ett samverkansavtal med det kommunala bostadsbolaget för att stötta våldsutsatta att få en stadigvarande bostad.

Samverkansavtalet innebär att kommunen och det kommunala bostadsbolaget har regelbundna möten en gång varannan månad för att socialtjänsten ska få möjlighet att lyfta de behov av bostäder som finns. Inför ett möte gör socialtjänsten en sedvanlig bedömning av vad den

enskilda behöver samt inhämtar samtycke om att lämna information i ärendet till bostadsbolaget. Mellan tre och fem gånger per år handlar ärendena om våldsutsatthet och det tar oftast bara några månader för den våldsutsatta att få en lägenhet.

– Utan avtalet vet jag inte hur vi skulle ha hittat boende till våldsutsatta. En bostad betyder att kvinnan återfår sin självständighet. Vid mötet förordar vi att kvinnan ska få ett hyreskontrakt. Om det är så att den våldsutsatta till exempel har skulder kan socialtjänsten och bostadsbolaget teckna ett socialt kontrakt, säger Marie Edbom, enhetschef på Mora kommun.

Mora kommuns kvinnofridsordnare har också utbildat anställda på det kommunala bostadsbolaget om utsatthet för våld. Det har gjort samverkan enklare, säger Marie Edbom.

– Kunskapen har gett en större öppenhet att hjälpa till, de anställda vill vara en del i arbetet. Till exempel sätter bostadsbolaget upp information i tvättstugan om var utsatta kan få stöd, säger hon.



Åsa Witkowski, enhetschef, NCK. Foto: NCK

Rutiner ger trygg ram för spårsäkring

Personer som har utsatts för sexuella övergrepp har rätt till ett professionellt omhändertagande som möter patientens akuta medicinska, emotionella och även rättsliga behov. Därför är det viktigt att hälso- och sjukvård, polis och åklagare har god kunskap om varandras roller och kan samverka.

Hälso- och sjukvården är ofta den instans som först möter den som har blivit utsatt. Förutom att personalen erbjuder vård och omsorg, utgör de ofta patientens första länk till rättsväsendet.

2007 fick NCK i uppdrag av regeringen att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens akuta omhändertagande av offer för sexualbrott. Syftet var att skapa enhetliga rutiner samt att klargöra hälso- och sjukvårdens roll i förhållande till rättsväsendet.

Det nationella handlingsprogrammet utvecklades i nära samarbete med rättsväsendet, framför allt Nationellt forensiskt centrum. Det består av en handbok samt en guide med checklistor och konkreta anvisningar för arbetsgången vid undersökning och spårsäkring. Resultatet av undersökningen kan bli ett viktigt stöd i polisutredningen om patienten väljer att göra en polisanmälan.

– För att samverkan ska fungera måste myndigheterna ha kännedom om varandras roller och ansvar. Men det är också viktigt att det finns en inarbetad

operativ samverkan. Det kan handla om så enkla saker som att poliser vet vilken mottagning de ska kontakta, säger Åsa Witkowski, enhetschef vid NCK.

– Förtroendet mellan vård och patient ökar också när den som har utsatts vet att vården har en god samverkan med polisen. Vid en anmälan utgör proverna viktig teknisk bevisning som kan vara avgörande vid en prövning i domstol, säger hon.

2021 gjorde NCK en uppföljning av hur handlingsprogrammet används tio år efter implementeringen. Bland annat undersökte de hur nöjda läkare och underläkare är med guiden. De flesta svarade att de är nöjda och 87 procent av de svarande uppgav att de använde guiden när de undersöker patienter.

– Tack vare guiden kan läkaren koncentrera sig på patienten. Den ger en trygg ram för spårsäkring, säger Åsa Witkowski.

Kvinnofridssatsning når ut via etablerade nätverk

FAKTA

De regionala samverkans- och stödstrukturerna, RSS, verkar på länsnivå och ger kommunerna stöd i att samverka och utveckla kunskap i frågor som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård. RSS är vanligtvis organiserat inom kommunalförbund eller regionernas forsknings- och utvecklingsenheter (FoU). Sedan 2018 finansierar SKR:s kvinnofridssatsning utvecklingsledare för kvinnofrid i varje RSS.

Elin Holmgren, handläggare på SKR.
Foto: Mikael Wallerstedt

Sveriges kommuner och regioner, SKR, driver sedan 2018 en kvinnofridssatsning för att stärka arbetet i landet mot hedersrelaterat våld och förtryck, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Grunden för arbetet är de regionala samverkans- och stödstrukturerna, RSS.

Kvinnofridssatsningen startade genom en överenskommelse med regeringen. Det fanns ett behov av att enklare nå ut med satsningar mot våld till kommunerna och tanken var att SKR skulle koppla dem till en befintlig struktur.

– RSS-strukturen var redan etablerad och användes inom andra områden som

rör socialtjänsten, däribland i utvecklingsarbetet kring missbruksfrågor och i frågor som gäller funktionsnedsättning. Men inom våldsområdet användes andra nätverk, framför allt länsstyrelsernas, säger Elin Holmgren, handläggare inom kvinnofrid på SKR.

Behovsstyrd modell

2021 förlängdes satsningen till 2023 genom ytterligare en treårig överenskommelse med regeringen.

– Det unika med RSS är att modellen är behovsstyrd, det är kommunerna som ger utvecklingsledarna inom RSS uppdrag. Samtidigt arbetar de i ett sedan länge inarbetat nätverk. Nu är RSS kvinnofrid en känd aktör, säger Elin Holmgren.

När kontaktvägarna mellan SKR och regioner och kommuner blir kortare blir det också lättare för SKR att svara mot de behov som finns.

– Vi satsar på sådant som efterfrågas

och som behöver stärkas, till exempel har SKR tagit fram material om att arbeta med våldsutövare. Vi har även skapat ett arbetsgivarstöd som syftar till att stödja chefer att upptäcka och stötta medarbetare som är utsatta för våld. Vi gör nu en extra satsning på hedersrelaterat våld och förtryck, säger Elin Holmgren.

För att utvecklingsledarna inom RSS ska få pengar via kvinnofridssatsningen behöver det finnas minst en halvtidstjänst avsatt. Det är en framgångsfaktor, menar Elin Holmgren.

– Många av utvecklingsledarna inom RSS kvinnofrid arbetar också operativt eller har erfarenhet av operativt arbete med frågorna. Det betyder att de anställda har god kunskap om vilka behov som finns inom kommunernas socialtjänst.

RSS kvinnofrids målområden för 2021–2023 är att bland annat att stödja och utveckla arbetet med systematisk uppföljning av kvinnofridsarbets kvaliteten och resultat.

"Nätverket gör att vi når rätt personer direkt"

Kommunförbundet i Västernorrland använder sedan länge den uppbyggda strukturen för samverkan, RSS, för att bistå kommunerna i länet i utvecklingen av nya arbetssätt. Nu ligger fokus på att implementera systematisk uppföljning av vuxna och barn som är utsatta för våld.

Arbetet med att utveckla RSS, som står för "regionala samverkans- och stödstrukturer", har pågått i landets kommuner och regioner sedan 2010. Det startade på uppdrag av regeringen, och Sveriges kommuner och regioner (SKR) har ansvaret att driva på.

I Västernorrlands län ligger RSS till grund för allt det arbete som Kommunförbundet Västernorrland utför. Det berättar Anneli Okerman som är utvecklingsamordnare med ansvar för mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och SKR:s kvinnofridssatsning.

– Den regionala samverkans- och stödstrukturen är vägen in till alla chefer och beslutsfattare. Nätverket gör att vi når rätt personer direkt. Vi behöver inte först bygga upp en rad kontakter för att sedan arbeta med den fråga som vi är satta att hjälpa till med, säger hon.

– Strukturen skapar också en tillförlitlighet. Alla vet hur frågor hanteras och känner igen processen när både beslutsform och beslutskedjor är uppbyggda.

När SKR år 2018 startade en kvinnofridssatsning för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer använde sig Anneli Okerman av RSS-nätverket.

– En uppgift som vi har är att undersöka vilka behov av stöd som socialtjänsten har. Vi frågade alla chefer om de hade behov av att delta i kvinnofridssatsningen och cheferna sa ja, säger Anneli Okerman.

Anonyma uppgifter

Under 2021 startade SKR ännu en nationell kvinnofridssatsning. Denna gång handlade det om systematisk uppföljning som kan hjälpa socialtjänsten att ytterligare individanpassa insatserna för våldsutsatta vuxna.

– Cheferna för individ- och familjeomsorgen i kommunerna i Västernorrland gav mig och en kollega i uppdrag att utifrån underlaget för systematisk uppföljning välja ut så kallade indikatorer samt implementera arbetssättet i kommunernas socialtjänst, säger Anneli Okerman.

– När kommunerna i landet använder samma indikatorer

kan vi jämföra och ytterligare utveckla arbetet. Tack vare förankringen hos cheferna för individ- och familjeomsorgen kan vi tydligt argumentera för vikten av att följa upp verksamheten och för att vi kan vara ett stöd i verksamhetsutvecklingen, säger Anneli Okerman.

Flera kommuner i Västernorrland matar nu in anonyma uppgifter om våldsutsatta i systemet för systematisk uppföljning. Under 2022 har sex av de sju kommunerna också lagt till insatser för barn.

– När vi vet individernas behov kan vi utforma insatser för att kunna tillgodose behoven. Det kan vara jobbigt att göra uppföljningen men man måste fråga vad som gör nytta och är gynnsamt för klienterna för att säkerställa att rätt insatser sätts in, säger Anneli Okerman.



Anneli Okerman, utvecklingsamordnare, Kommunförbundet Västernorrland.
Foto: Elisabet Sandberg

Enklare kontaktvägar med "Operation Norrsken"

Region Jämtland Härjedalen har en betydelsefull roll i samverkansprojektet "Operation Norrsken". I en så kallad samrådsgrupp samlas företrädare från region, kommun och polis för att ge våldsutsatta vuxna ett effektivare stöd. Nu satsar projektet på att nå fler medarbetare inom vården.

Operation Norrsken kopplar samman flera resurser i samhället – från vård, socialtjänst och rättsväsende – för att skapa snabbare och bättre insatser för personer som är utsatta för våld i Jämtlands län.

Sedan början av 2021 har samrådsgruppen haft regelbundna möten en gång i veckan för att samplanera insatser i ärenden som rör våld i nära relation. Under det första året har 55 ärenden ventilerats med antingen samtycke från dem som är våldsutsatta eller avidentifierade. Ärendena har inkommit från yrkesverksamma som är med i projektet. Samrådsgruppen har också en rådgivande funktion för medarbetare i länen.

Gruppen består av sju personer: tre från polisen, två från socialtjänsten, en från regionen samt samordnaren Ann-Christin Widenstjerna från Östersunds kommun.

Ärenden från vårdpersonal

En utmaning har varit att få in fler ärenden från vårdpersonal, berättar Carina Frykman som är regionens representant och samordnare för våld i nära relation vid folkhälsoenheten i Region Jämtland Härjedalen.

– Vi har fortfarande svårt att hitta de patienter som är utsatta för våld. Det finns rutiner för hälso- och sjukvården och tandvården för att ställa frågor om våld men de följs inte alltid och täcker inte heller alla verksamheter. När vi inte upptäcker patienterna kommer det heller inga ärenden till samrådsgruppen, säger Carina Frykman.

Betonar betydelsen av frågor

I regionen ska frågor om våld ställas på rutin till alla patienter inom mödravården, psykiatri, BUP, tandvården samt område Kvinna som består av BB, gynmottagning, gynavdelning och specialistmödravården. Frågorna ställs även vid långtidssjukskrivningar där sjukskrivningen är längre än två veckor.

En viktig arbetsuppgift för Carina Frykman är att utbilda vårdpersonal om utsatthet för våld.

”

I regionen ska frågor om våld ställas på rutin.

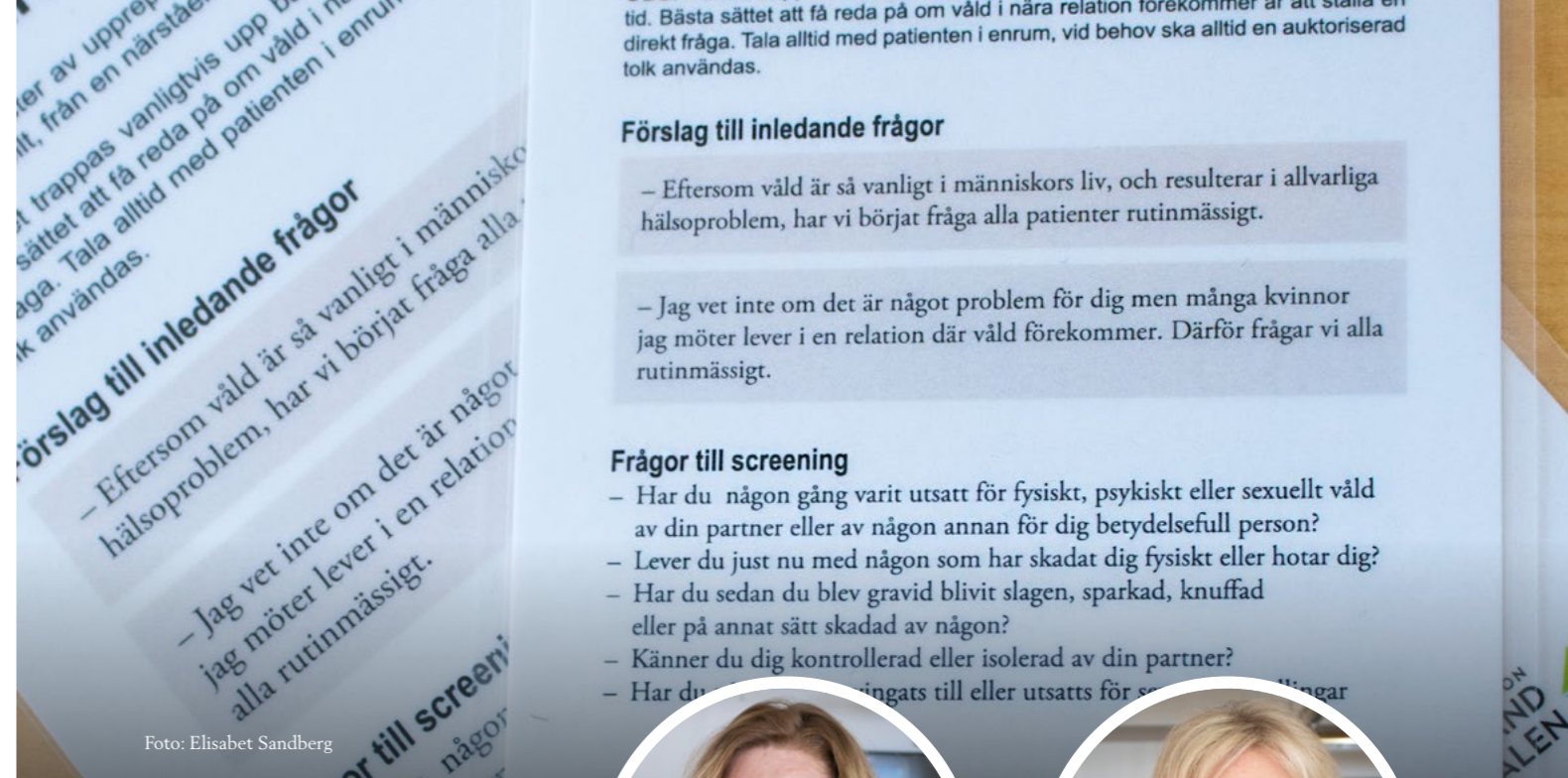
– Jag brukar säga att om ni visste hur sjuk man blir av utsatthet för våld då skulle ni fråga alla patienter. Om vi inte ställer frågor får vi inte heller veta om patienterna är utsatta. De berättar inte självmant, säger hon.

Information om projektet

Carina Frykman ägnar mycket tid i projektet åt att sprida information om samrådsgruppen till personalen. Vid utbildningarna och i andra möten med vårdpersonal informerar hon alltid om Operation Norrsken.

– Jag berättar att samrådsgruppen finns och att man kan ringa till oss för att få stöd och råd om hur man kan hjälpa patienter vidare. Jag kan också slussa patienter till rätt mottagning inom vården eller på andra sätt lösa de särskilda behov som våldsutsatta har. Det kan till exempel handla om att ordna med vaccinering för personer med skyddad identitet, säger Carina Frykman.

– Jag har en slags lotsande funktion och min förhoppning nu är att vårdpersonal ska höra av sig till oss när projektet har varit igång ett tag, säger hon.



Kontakt nätet inom vården viktigt

Att regionen finns med i projektet har stor betydelse, säger samordnaren Ann-Christin Widenstjerna.

– Det är extremt viktigt att vården är med i Operation Norrsken. Vi inom socialtjänsten har inte alltid kunskap om hur vården är organiserad, inte heller har vi de kontaktnät som en vårdanställd har. Genom samrådsgruppen får vården kännedom om ärenden som socialtjänsten har, vilket i slutändan gagnar den som är utsatt för våld när kontaktvägarna förenklas och blir mer effektiva, säger Ann-Christin Widenstjerna.

Grunden för arbetet i samrådsgruppen är den lagstiftning som rör samverkan och samordning av insatser i ärenden med personer som behöver insatser från både socialtjänst och vård. Enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen ska en samordnad individuell plan, SIP, tas fram i sådana fall. Men samverkan kräver samtycke, från den som ärendet gäller, till att sekretessen frångås och att information delas mellan aktörerna. Ärenden kan också avidentifieras.

Blankett för samtycke

Inför första ärendedragningen i samrådsgruppen tog jurister från regionen,

Förslag till inledande frågor

– Eftersom våld är så vanligt i människors liv, och resulterar i allvarliga hälsoproblem, har vi börjat fråga alla patienter rutinmässigt.

– Jag vet inte om det är något problem för dig men många kvinnor jag möter lever i en relation där våld förekommer. Därför frågar vi alla rutinmässigt.

Frågor till screening

- Har du någon gång varit utsatt för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld av din partner eller av någon annan för dig betydelsefull person?
- Lever du just nu med någon som har skadat dig fysiskt eller hotar dig?
- Har du sedan du blev gravid blivit slagen, sparkad, knuffad eller på annat sätt skadad av någon?
- Känner du dig kontrollerad eller isolerad av din partner?
- Har du någonsin utsatts för eller utsatts för sexuella övergrepp?



Ann-Christin Widenstjerna, samordnare, Östersunds kommun. Foto: Elisabet Sandberg



Carina Frykman, samordnare, Region Jämtland Härjedalen. Foto: Elisabet Sandberg

Östersunds kommun och polisen fram en samtyckesblankett. Samrådet tar även upp avidentifierade ärenden för exempelvis erfarenhetsutbyte mellan aktörerna.

– Samtycke är en väg in i samrådet, ärenden kan också komma till exempel akut eller vara konsultativa. Med hjälp av samtyckesblanketten och den information som finns till den enskilde kan vi säkerställa att rättssäkerheten i samrådsgruppen vidmakthålls. Samtyckesblanketten visar också att vi har en tydlig struktur och en vilja att samverka för att ge våldsutsatta vuxna de insatser som behövs. Arbetet i gruppen är lösningsfokuserat, säger Ann-Christin Widenstjerna.

Enklare väg in till rätt stöd

En utvärdering av projektet har precis startat, men enligt Ann-Christin Widenstjerna är yrkesverksamma från

olika verksamheter positiva till arbetet.

– Kolleger inom socialtjänsten berättar att det tack vare samrådet har blivit en enklare väg in till rätt stöd för brukarna och att kontakten med polisen upplevs som tryggare. Vi har också delat med oss av erfarenheter vid placeringar av personer som är utsatta för hedersrelaterat våld till handläggare i ytterkommunerna som inte har haft lika stor erfarenhet av den här typen av ärende, säger hon.

– Förhoppningen är också att den kontinuerliga samverkan kan bli kompetensutvecklande, vilket i sin tur ger bra effekt för de medborgare vi möter, säger Ann-Christin Widenstjerna.

Projektet pågår fram till och med sista december 2022. Förutom att satsa på informations spridning till vårdpersonal kommer man även att fortsätta informera de mindre kommunerna i länen om att samrådsgruppen finns.



Bild: Ylva Porsklev



2023 är det dags
för den fjärde
konferensen.

Nationellt nätverk ordnar konferens

I nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid, där NCK är sammanställande, ingår 23 myndigheter, länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner, SKR. Syftet med nätverket är att sprida kunskap och främja samarbete mellan myndigheterna.

Var femte år anordnar nätverket

en gemensam konferens för att lyfta myndigheternas arbete mot våld. 2023 är det dags för den fjärde konferensen. Den äger rum i Stockholm 29–30 augusti och riktar sig till alla som arbetar med området våldsutsatta vuxna och barn samt våldsutövare.

På konferensen ska konkreta metoder och arbetsätt presenteras tillsammans med ny forskning på området.

Vägledning ska skydda barn

På uppdrag av regeringen har flera myndigheter tagit fram en gemensam vägledning för att förhindra att barn och unga förs utomlands för att utsättas för barnäktenskap eller könsstympning. Vägledningen riktar sig till yrkesverksamma inom socialtjänst, skola, polis och hälso- och sjukvård och syftar till att ge ökad kunskap och konkreta råd.

Bakom vägledningen står Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Barnafriid vid Linköpings universitet, Brottsförmyndigheten, Polisen, Skolverket, Socialstyrelsen och Åklagarmyndigheten.



Från www.hedersfortryck.se

Thailändska kvinnor stärks i projekt med brukarperspektiv

Kvinnor från Thailand som arbetar i olika verksamheter i Malmö stad, som exempelvis på massagesalonger, lär sig svenska, att förstå regelsystemet samt om det svenska samhället genom projektet ThaiWISE. Projektet har ett tydligt brukarperspektiv, syftet är att motverka utsatthet och sexuellt utnyttjande genom att stärka de enskilda individerna.

En thailändsk kvinna bor tillsammans med en svensk man. Hon får inte gå till kursen på SFI för att lära sig svenska. Hon har en stor skuld för ett banklån som mannen har tagit i hennes namn utan att hon vetat om det. Men så hör kvinnan talas om ThaiWISE och ringer för att få hjälp. I dag bor kvinnan i en egen lägenhet, har ett nytt jobb och lär sig svenska.

Kvinnans berättelse kommer från en rapport om projektet och visar hur en utsatt situation kan förändras genom kunskap. ThaiWISE betyder Thai women in Sweden empowerment project och handlar om att stärka kvinnorna.

Bred samverkan i projektet

Projektet startades av den ideella organisationen "Noomi – Hela människan" i Malmö och drivs nu i samverkan med bland andra socialförvaltningen i Malmö och Svenska ambassaden i Thailand.

Initiativtagare är Panadda Changmanee, en internationell forskare som har specialiserat sig på mänskliga rättigheter, trafficking och våld. En speciellt utsatt grupp av kvinnor är de som arbetar inom massageindustrin.

Under 2019 genomförde Panadda Changmanee en kartläggning genom intervjuer av thailändska kvinnors situation vid massagesalonger i Malmö och andra städer. Enligt kartläggningen och de tillfrågade kvinnornas egna utsagor erbjuds sexuella tjänster på 80 procent av massagesalongerna.

– Myndigheter och ideella organisationer kände till att thailändska kvinnor utnyttjas inom massageindustrin och blir utsatta för våld men man visste inte hur man skulle hjälpa dem. Jag ville därför undersöka vad kvinnorna själva säger om sin situation, säger Panadda Changmanee.



Panadda Changmanee, projektledare för ThaiWISE. Foto: Anna Wahlgren.



Enligt kartläggningen
och de tillfrågade
kvinnornas egna utsagor
erbjuds sexuella tjänster
på 80 procent av
massagesalongerna.





FAKTA

På webbplatsen www.thaiwise.se finns bland annat Kvinnofridslinjens material på thai och Jämställdhetsmyndighetens rapport "Prostitution och människohandel" som lyfter fram ThaiWISE.



Kartläggningen visade på olika typer av missförhållanden, bland annat exploatering och att kvinnorna ofta tvingas in i osäkra anställningar. Kartläggningen visade också vad kvinnorna behövde för att ta sig ur utsattheten, exempelvis att lära sig svenska och få mer kunskap om hur det svenska samhället fungerar.

– Studien gav mig bevis på att utsattheten finns och att kvinnorna vill prata om den. De upplevde snarare att ingen hade velat lyssna till dem tidigare, säger Panadda Changmanee.

– Många kvinnor berättar att familjen i Thailand kräver att de ska skicka pengar. Den här ekonomiska bördan gör att kvinnorna snabbt måste ordna jobb i Sverige, vilket inte är så lätt. Även välutbildade kvinnor jobbar på massagesalonger och blir ofta fast där i en destruktiv miljö. Den här gruppen kvinnor är en av de mest utsatta i landet, säger Panadda Changmanee.

Offentligt partnerskap

Socialförvaltningen i Malmö stad kontaktades av organisationen och ett samarbetsavtal, ett så kallat idéburet offentligt partnerskap, IOP, togs fram.

– Vi såg direkt att det fanns sådant som vi kunde bistå med för att hjälpa kvinnorna. De lever i social utsatthet och är inte uppmärksammade av socialtjänsten men de har också rätt till ett samhälleligt skydd och välfärd, säger Niclas Olsson, utvecklingssekreterare och samordnare vid arbetsmarknads- och socialförvaltningen på Malmö stad.

Men det är inte bara socialförvaltningen i kommunen som har kontakt med salongerna. Eftersom massagesalonger är en hygienverksamhet har miljöförvaltningen tillsynsansvar.

– Miljöförvaltningen är också

inkopplad. Malmö stad har salongerna under lupp på många olika sätt, säger Niclas Olsson.

Brukarperspektivet i fokus

Genom samarbetet med "Noomi – Hela människan" i Malmö har Malmö stad fått möjlighet att nå en grupp som annars kan vara svår att få kontakt med för en kommun. Att projektledaren Panadda Changmanee kan tala thai är en viktig framgångsfaktor, säger Niclas Olsson.

– Projektet har en tydlig brukarmedverkan och det är väldigt intressant att delta i en sådan verksamhet. Genom att undersöka vad brukarna behöver har vi kunnat hjälpa dem. Fokus i projektet har inte varit att kvinnorna måste ta sig ur sin situation utan i stället har projektet inriktats på att ge kvinnorna ett sådant stöd som kan få dem att själva kunna förändra sin situation. Till exempel finns det nu särskilda SFI-kurser och anpassade kurser i samhällsorientering om regler, lagar, rättigheter och om hur samhället i Sverige allmänt fungerar, säger Niclas Olsson.

Förändra företagen

För att ytterligare stärka de anställda, som oftast är kvinnor, syftar också projektet till att förändra företagen i sig.

– Med hjälp av NyföretagarCentrum Öresund och miljöförvaltningen ger vi arbetsgivaren kunskap om att driva verksamheten etiskt och hållbart, säger Panadda Changmanee.

I slutet av 2021 lanserade projektet ett certifieringsprogram som ger företag en kvalitetsmärkning efter att ägarna gått igenom en utbildning, bland annat om arbetsrätt och skatteregler. Tio salonger har certifierats enligt modellen.



Kvinnojour och fotbollsförening i samarbete mot våld

I Kalmar samarbetar kvinnojouren och ungdomsjouren med fotbollsföreningen Kalmar FF för att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Pernilla Printz är verksamhetschef på kvinnojouren.

Varför startade samarbetet?

– Samarbetet startade i början av 2022 och går ut på att vi ska utbilda samtliga aktiva i fotbollsföreningen om våld. Tränare, spelare och kanslipersonal som de allra flesta är män får nu lära sig mer om attityder, normer och vad våld är.

– Vi blev uppringda av Viktor Elm, en tidigare proffs-spelare, som hade reagerat starkt på det våld, den jargong och det språkbruk som han upplevde fanns bland både spelare och publik på läktarna. Han hade fått nog helt enkelt. Vi blev glada över samtalet. Det här är en ny typ av uppdrag för oss men det ligger i linje med det som vi arbetar med. Vi vill att kvinnojourens kunskaper ska användas.

Hur ser samarbetet ut?

– Vi har ett avtal som innebär att vi ska utbilda föreningen och samverka kring en kampanj. Det första utbildningstillfället var precis före den allsvenska premiären i våras. Vi träffade A-truppens spelare som är förebilder för många barn och unga. Totalt utbildar vi åtta grupper, de yngsta spelarna är 13 år. Vi utgår från Jämställdhetsmyndighetens handbok "Inget att vänta på" som syftar till att förebygga våld. Vi visar också filmer som de aktiva får reflektera kring och diskutera. Under hösten fortsätter utbildningen. Vi har tillsammans med spelare även hållit föredrag för tre högstadielklasser.

– Kampanjen #sabbastämningen handlar om att belysa och skapa engagemang mot en destruktiv kultur som finns inom fotbollen, och inom idrottsvärlden i stort, och som vi måste få stopp på. Till exempel ska nya spelare ofta genomgå någon form av ingångsrit med kränkande behandling. Och bland både aktiva och publik finns det ett oreflekterat, sexistiskt språk som få vågar protestera mot. Vi vill ändra på det. Kampanjen kommer även att riktas specifikt till publiken. I föreningen finns det en uppförandekod för dem som är på läktaren och föreningen kommer även att lyfta frågan under pauser i speakermeddelanden.

"#sabbastämningen handlar om att belysa och skapa engagemang mot en destruktiv kultur"



Pernilla Printz, verksamhetschef,
Kvinnojouren Kalmar.
Foto: Kvinnojouren Kalmar

Vad är målet?

– Målet är att förändra attityder och förebygga våld. Samarbetet kommer att fortsätta under 2023 men föreningen vill att arbetet ska fortsätta som ett permanent inslag. Vi har även ansökt om forskningsmedel tillsammans med forskare på Linnéuniversitetet för att kunna följa upp satsningen.



Niclas Olsson, utvecklingssekreterare och samordnare,
arbetsmarknads- och socialförvaltningen Malmö stad.
Foto: Anna Wahlgren



– Vi vill lyfta hela branschen. För att kunna ändra arbetstagarnas situation måste vi ändra på hur företagen drivs. Vi behöver också få allmänheten att säga ifrån och kräva kvalitet från salongerna. Men förändringen går långsamt. Sexförsäljningen kommer inte att dö ut, men den kan minska från den höga nivå som den är på i dag, säger Panadda Changmanee.



Projektet har inriktats på att ge kvinnorna ett sådant stöd som kan få dem att själva kunna förändra sin situation.



Små kommuner i Halland samverkar kring våldsutövare

I Halland samverkar länets sex kommuner för att kunna erbjuda våldsutövare insatser i enlighet med de nya kraven i socialtjänstlagen. Under våren 2023 ska en gruppverksamhet dra igång.



Tre behandlare från Varbergs kommun har nyligen tillträtt sina halvtidstjänster i projektet som ska pågå i två år. Behandlarna är utlånade till projektet genom ett samverkansavtal mellan de små kommunerna i länet: Kungsbacka, Varbergs, Falkenbergs, Hylte, Halmstads och Laholms kommun.

Syftet är att starta en gruppverksamhet för våldsutövare på två orter. För att få komma med i gruppen krävs att socialtjänsten i hemkommunen utreder behovet och fattar beslut om insatsen. Verksamheten i samverkansprojektet finansieras gemensamt av kommunerna och varje kommun betalar enligt en fördelningsnyckel baserad på antal invånare.

Många fördelar med samverkan

Det finns flera fördelar med att driva verksamheten tillsammans, menar Regina Lindahl, utvecklingsledare inom RSS kvinnofrid i Hallands län samt samordnare för våld i nära relationer i Varbergs kommun.

– Dels finns det en aspekt som handlar om underlag. Det är svårt att få deltagare till en grupp i respektive kommun. Dessutom har vi inte råd att erbjuda den här sortens grupper för de få personer som vi når i vår kommun. Dels finns det en kunskapsmässig aspekt. Tack vare samarbetet sprider vi kunskapen om insatser för våldsutövare i hela länet. Vi får en gemensam kunskap som i slutändan gynnar invånarna, säger Regina Lindahl.

Från olika orter

Även för brukarna finns det fördelar med samverkan över kommungränserna, menar hon.

– För den som ska delta i en grupp kan det finnas en trygghet i att inte gå till den egna kommunens verksamhet. Dessutom kommer gruppen att bestå av personer från olika orter och kommuner, så det är mindre risk att deltagarna känner någon, säger hon.

Det var efter en kartläggning av kommunernas arbete för våldsutsatta och

”

Om vi ska få stopp på våldet måste vi fånga upp våldsutövaren.

våldsutövare som diskussionerna om en samverkan kring gruppen började. Kartläggningen som gjordes 2019 visade att det fanns mer arbete att göra i fråga om våldsutövare. Kommunerna samverkade redan sedan en tid tillbaka i frågor som rörde hela socialtjänstens arbete genom ett nätverk för socialtjänstchefer.

– Alla kommuner gav samma bild, att det var svårt att nå målgruppen. Dessutom önskade de att det fanns någon form av gruppverksamhet. Men i de enskilda kommunerna fanns det inte underlag för att skapa en sådan verksamhet, säger Regina Lindahl.

Våldsutövare är viktiga att nå, säger Jana Rodvik, utvecklingsledare inom RSS kvinnofrid i Hallands län samt handläggare för våld i nära relationer i Varbergs kommun.

– Om vi ska få stopp på våldet måste vi fånga upp våldsutövaren. Vi måste visa på att det är där som ansvaret ligger, säger hon.

Nå ut med information

Inför projektstarten höll utvecklingsledarna workshops med kommunerna för att diskutera hur samverkan skulle läggas upp.

– Vi fick också skjuts i arbetet genom den nya lagstiftningen. Tack vare den fick vi även medel till verksamheten, säger Regina Lindahl.

En viktig arbetsuppgift för de anställda behandlarna är att marknadsföra insatserna – att nå ut med information om att stödet finns. Kommunerna har fortfarande svårt att fånga upp våldsutövare. Men, säger Regina Lindahl, det handlar också om att socialtjänsten måste använda sig av den kunskap som finns om våld och

exempelvis kopplingar till psykisk ohälsa och missbruk.

– Vi möter män med både psykisk ohälsa och missbruk men vi frågar inte dem om de utsätter närstående för våld. Vi har ett jobb att göra där. I Varbergs kommun har vi även inlett ett samarbete med polisen för att få besöka våldsutövare som sitter i arresten för att berätta om det stöd de kan få hos oss i socialtjänsten, säger Regina Lindahl.

Innan verksamheten drar igång ska behandlarna även utbildas. Men vilken behandlingsmetod som ska användas är ännu inte klart.

– Det finns flera olika metoder men det finns ingen enskild behandling som rekommenderas av Socialstyrelsen. Behandlarna kommer i vår att gå utbildningen "Samtal om våld" som bygger på metoden Alternativ till våld, ATV, till att börja med, säger Regina Lindahl.

Regina Lindahl, utvecklingsledare, Hallands län.



Jana Rodvik, utvecklingsledare, Hallands län.



Handlingsplan ökar takten i arbetet mot våld

Länsstyrelsen i Västernorrland har tillsammans med kommunerna, regionen och en rad andra myndigheter förbundit sig i en handlingsplan att i samverkan sträva mot att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer upphör i länet. Handlingsplanen är praktisk och innehåller en lång rad ska-krav.

15 offentliga aktörer har skrivit under den gemensamma handlingsplanen som innehåller en tydlig ansvarsfördelning i arbetet mot våld. Planen är en revidering av en tidigare handlingsplan samt en uppföljning av en strategi som löpte från 2011 till 2014.

– Länet har antagit en nollvision mot våld och med den nya, reviderade handlingsplanen ville många av aktörerna ha mer verkstad, säger Hannah Kejerhag Oldenmark, regional samordnare för arbetet mot mäns våld mot kvinnor på länsstyrelsen Västernorrland.

Inför omarbetningen lät länssty-

relsen genomföra en utvärdering av hur arbetet mot våld såg ut i länet. En extern utvärderare ställde frågor i en enkät och i intervjuer om den dåvarande handlingsplanen, som exempelvis hur den fungerade, om den användes och vad som saknades. Utvärderingen visade att man efterfrågade en konkret beskrivning av vad som skulle göras och vem som skulle göra vad.

– I de tidigare överenskommelserna var det inte så tydligt vilka insatser som behövdes för att förverkliga nollvisionen. Flera uttryckte också att trots att arbetet pågått många år så upplevde man att det inte hände så mycket. Några tyckte även att mycket av det som togs upp bara var detsamma som i tidigare överenskommelser, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

Handlingsplan ger argument

Utvärderingen visade att det som kommuner och myndigheter använde sig särskilt av var den del som handlade om ansvarsfördelningen – hur olika instanser har olika ansvar för våldsutsatta vuxna och barn samt att de behöver samverka. Några lyfte fram att handlingsplanen gav dem argument i arbetet.

– För polisen har det spelat stor roll att vi betonar att våldet har med kön att

göra. När vi använder begreppet mäns våld mot kvinnor i stället för begreppet våld i nära relation kan polisen även prioritera arbetet mot prostitution. Och tack vare att samverkan lyfts fram visste polisen att socialtjänsten är med och möter upp, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

Underskrifterna är viktiga

Under våren 2022 skrev företrädare för de 15 aktörerna under handlingsplanen. Några var på plats i Härnösand för den årliga dagen för kraftsamling mot våld tillsammans med landshövding Berit Högman. Andra har skrivit under när länsstyrelsekolleger har varit på besök med dokumentet i väskan. Underskriften är viktig, säger hon – den visar att alla de som har signerat förbinder sig att ställa sig bakom nollvisionen.

– Vi har den här gången valt att vända oss till cheferna, det är de som skriver under och inte politikerna. Om vi ska uppmärksamma dem som är utsatta för våld i ännu högre grad måste någon med förvaltningsansvar och beslutsmandat säga att handlingsplanen ska implementeras. När högsta chefen i exempelvis kommunen säger ja till det så betyder det också att hela kommunen ska vara delaktig i arbetet och inte bara social-

tjänsten. Ytterst handlar det ju om hur vi bygger samhället för att skapa trygghet, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

Handlingsplanen inleds med åtgärder som behövs för att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Åtgärderna är samlade under olika målsättningar som är desamma som i den nationella strategin mot våld: förebyggande, förbättrad upptäckt, skydd och stöd, effektivare brottsbekämpning och förbättrad kunskap och metodutveckling. Under målsättningarna punktas åtgärderna upp, till exempel ska ansvariga i skolan se till att det bedrivs ett normkritiskt arbete.

Uppräkning av aktörers ansvar

I ansvarsbeskrivningen pekar handlingsplanen ut vilka som har ansvar för vad. Vården har till exempel som ansvar att upptäcka våldsutsatta medan socialtjänsten även står för utredningen tillsammans med polisen. När rollerna är tydliggjorda följer en uppräkning av varje enskild aktörs ansvar. För en del är listan lång, berättar Hannah Kejerhag Oldenmark. Men, säger hon också, det som anges att aktörerna ska göra anges redan i lagstiftningen.

– Handlingsplanen snarare summerar och förtydligar det som vi redan är satta att göra som myndigheter och offentliga aktörer, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

För att göra listan mer hanterbar har länsstyrelsen uppmanat alla aktörer att välja ut fem punkter som man vill fokusera på de närmaste åren.

– De får alltså själva bestämma vad som är viktigast i just deras verksamheter. Det medför att vi nu kan ställa tydligare krav på att de genomför satsningarna, de har ju själva bestämt det, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

Länsstyrelserna har sedan tidigare ett länsövergripande ansvar att förverkliga och följa upp den nationella strategin.



Hannah Kejerhag Oldenmark, samordnare på länsstyrelsen Västernorrland. Foto: Elisabet Sandberg

Västernorrlands länsstyrelse har valt att lägga till en egen enkät som är kopplad till länets regionala arbete mot våld. Frågorna har skickats ut under flera år, säger Hannah Kejerhag Oldenmark.

– Vi kan se att verksamheterna gör många insatser och att det finns en större medvetenhet i dag om våld. Flera skolor arbetar med normkritik, vården utbildar personalen och de anställda ställer frågor om våld till fler. Aktörerna samverkar men det saknas rutiner för samverkan. Det har vi nu lyft fram i handlingsplanen som ett tydligt utvecklingsområde, säger hon.

”

När vi använder begreppet mäns våld mot kvinnor i stället för begreppet våld i nära relation kan polisen även prioritera arbetet mot prostitution.

Göran Enander, landshövding i Uppsala län och ordförande i Råd för social hållbarhet i Uppsala län. Rådet samlar offentliga aktörer i syfte att skapa struktur och systematik i länets arbete för social hållbarhet. Ett av de prioriterade områdena är mäns våld mot kvinnor.

Du tog initiativ till rådet 2017. Varför behövdes ett råd för social hållbarhet?

– Jag såg ett behov av att föra ihop statens aktörer med kommunerna och regionen, alla aktörer som arbetar med sociala frågor. Det fanns ett stort intresse av att mötas men ingen naturlig plattform, och då skapade vi den.

Varför är mäns våld mot kvinnor en prioriterad fråga för rådet?

– Det är en viktig samhällsfråga och en gigantisk samhällsutmaning, och en fråga som vi behöver lyfta mer. Länsstyrelsen har också i uppdrag att samordna och utveckla länets våldsförebyggande arbete.

Vad betyder samverkan för framgång i arbetet?

– Samverkan är helt nödvändigt. Alla är duktiga på sina respektive områden men vi behöver arbeta mer tvärsektorriellt. Vi behöver starta handfast och hållbar samverkan med stabila rutiner och samarbetsformer. För mycket "projektifiering" är farligt, för projekt tar slut.

Vad hoppas du att rådets arbete ska leda fram till?

– Självklart till att färre kvinnor utsätts för våld. Att unga flickor och pojkar själva får bestämma sin framtid, utan inblandning av hedersproblematik. Att vi ska få bukt med prostitutionen. Ett delmål är att öka kunskapen hos de olika aktörerna som arbetar med frågan, samt att vi ska bli bättre på att förstå varandras roller.

"Vi ska bli bättre på att förstå varandras roller"



Göran Enander, landshövding i Uppsala län.
Foto: Sara Linderöth



Vägledande material om våldsutövare

Socialstyrelsen har tagit fram faktablad om socialnämndens ansvar för personer som utövar våld i nära relationer, samt om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens möjligheter att lämna uppdrag till polisen i syfte att förebygga allvarigare brott i nära relationer. En presentation av Socialstyrelsens rapport "Behandlingsmetoder för personer som utövar våld" finns också att tillgå.

Syftet med materialet är att underlätta för chefer och medarbetare att få information om de bestämmelser och de metoder som finns riktade till personer som utövar våld.

123 tusen

personer har gått Webbkurs om våld. Kursen är utvecklad av Nationellt centrum för kvinnofrid i samverkan med länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Den har funnits sedan 2016 och ger grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Du hittar kursen på www.webbkursomvold.se.

Kerstin Kristensen, senior utredare, Jämställdhetsmyndigheten.



Webbkurs för chefer och kollegor

Jämställdhetsmyndigheten har skapat webbkursen "Våld i nära relation – agera som chef eller kollega". Den handlar om hur våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck kan upptäckas och hanteras på arbetsplatsen ur två perspektiv: som kollega eller som chef.
– Chefer har behov av fördjupad kunskap utifrån att de har ett arbetsmiljöansvar men även du som kollega behöver kunskap för att vara trygg i att

ta emot en berättelse, då de flesta som berättar om sina erfarenheter gör det för en kollega, säger Kerstin Kristensen, senior utredare på Jämställdhetsmyndigheten.
Kursen innehåller fakta och praktiska övningar med möjlighet att öva sig på att fråga om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Vill du ha fler magasin?

Vill du ha fler exemplar av magasinet "Att arbeta mot våld"? Beställ kostnadsfritt via kommunikationsenheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid: info@nck.uu.se



Samverkan

8 § En myndighet ska inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter.

En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.